

## U 2/2025 rd

### **Statsrådets skrivelse till riksdagen om förslaget till ändring av förordningarna (EU) nr 1308/2013, (EU) 2021/2115 och (EU) 2021/2116 vad gäller förstärkningen av jordbrukarnas ställning i livsmedelsförsörjningskedjan**

I enligt med 96 § 2 mom. i grundlagen översänds till riksdagen Europeiska kommissionens förslag av den 10 december 2024 om ändring av förordningarna (EU) nr 1308/2013, (EU) 2021/2115 och (EU) 2021/2116 vad gäller förstärkningen av jordbrukarnas ställning i livsmedelsförsörjningskedjan (COM (2024) 577 final) samt en promemoria om förslaget.

Helsingfors den 6 februari 2025

Jord- och skogsbruksminister Sari Essayah

Konsultativ tjänsteman Pekka Sandholm

**KOMMISSIONENS FÖRSLAG TILL ÄNDRING AV FÖRORDNINGARNA (EU) NR 1308/2013, (EU) 2021/2115 OCH (EU) 2021/2116 VAD GÄLLER FÖRSTÄRKNINGEN AV JORDBRUKARNAS STÄLLNING I LIVSMEDELSFÖRSÖRJNINGSKEDJAN**

**1 Bakgrund**

Kommissionen lade den 10 december 2024 fram ett förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordningarna (EU) nr 1308/2013, (EU) 2021/2115 och (EU) 2021/2116 vad gäller förstärkningen av jordbrukarnas ställning i livsmedelsförsörjningskedjan (COM (2024) 577 final). Förordning (EU) nr 1308/2013 om upprättande av en samlad marknadsordning för jordbruksprodukter omfattas av den gemensamma jordbrukspolitiken (GJP). Förordning (EU) 2021/2115 är en förordning om strategiska planer för den gemensamma jordbrukspolitiken och (EU) 2021/2116 är en så kallad horisontell förordning för den gemensamma jordbrukspolitiken.

Bakgrunden till förslaget är en diskussion som fördes våren 2024 om att utveckla den gemensamma jordbrukspolitiken i en mer jordbrukarvänlig riktning och förenkla den. Kommissionen publicerade den 15 mars 2024 ett diskussionsunderlag med åtgärder för att förbättra jordbrukarnas ställning i livsmedelskedjan. I de åtgärdshelheter som kommissionen meddelat ingick riktade ändringar i marknadsordningsförordningen (EU) 1308/2013 och i andra GJP-förordningar i anslutning till den. Jordbruks- och fiskerådet gav den 26 mars 2024 sitt stöd för åtgärderna i diskussionsunderlaget.

I Europeiska kommissionens politiska riktlinjer 2024–2029 betonas att jordbrukarna ska ha skäliga och tillräckliga inkomster och att det är viktigt att komma till rätta med befintlig obalans på marknaden, stärka jordbrukarnas ställning och skydda dem mot otillbörliga handelsmetoder.

I den strategiska dialogen om framtiden för EU:s jordbruk efterfrågades också förändringar vad gäller jordbrukarnas ställning i värdekedjan. I slutsatserna i rapporten från den strategiska dialogen betonas att marknadsförhållandena måste möjliggöra skäliga inkomster för jordbrukare och andra aktörer i livsmedelskedjan och att maktförhållandena i livsmedelskedjan måste vara välbalanserade. Det första kapitlet i rekommendationerna från den strategiska dialogen handlar om hur man kan göra värdekedjan för livsmedel rättvis och konkurrenskraftig genom att stärka jordbrukarnas ställning i den. I rekommendationerna nämns särskilt avtal, och aktörerna uppmanas att beakta uppgifter om produktionskostnader och priser under avtalsförhandlingarna och att införa en möjlighet att inleda nya förhandlingar i händelse av exceptionella kostnadsökningar.

I rekommendationerna nämns också vikten av medlingsmekanismer. När det gäller samarbete uppmanar rekommendationerna till en förstärkning av producentorganisationer och sammanslutningar av producentorganisationer, samt en förenkling av erkännandeprocessen och riktat stöd för dem. I den strategiska dialogen erkänns att alla dimensioner av hållbarhet (ekonomiska, miljömässiga och sociala dimensioner) är lika viktiga för de europeiska samhällena i allmänhet och särskilt för de jordbruksbaserade livsmedelssystemen. Dessutom

erkänner man i den strategiska dialogen att den gemensamma jordbrukspolitiken bör främja positiva miljömässiga och sociala resultat och stödja diversifieringen av hållbara affärsmodeller, bland annat korta leveranskedjor.

I enlighet med rekommendationerna i rapporten från den strategiska dialogen anser kommissionen att det är lämpligt att vidta åtgärder för att stärka jordbrukarnas avtalsmässiga ställning och återställa förtroendet hos aktörerna i livsmedelsförsörjningskedjan.

## **2 Förslagets syfte**

Genom det förslag som nu har lagts fram strävar kommissionen efter att jordbrukarna ska ha skäligen och tillräckliga inkomster och efter att komma till rätta med befintlig obalans på marknaden, stärka jordbrukarnas ställning och skydda dem mot otillbörliga handelsmetoder.

## **3 Förslagets huvudsakliga innehåll**

Ändringar i förordning (EU) nr 1308/2013 om upprättande av en samlad marknadsordning för jordbruksprodukter

Kommissionen föreslår nya frivilliga begrepp för kommersiella förfaranden. Syftet är att öka insynen och tillförlitligheten i användningen av begrepp samt att förhindra missbruk av begrepp.

Begreppen ”rättvis”, ”skälig” och motsvarande begrepp får endast användas, ensamma eller i kombination med andra begrepp, i märkningen, presentationen, reklamaterialet eller handelsdokumenten för en produkt från de sektorer som förtecknas i förslaget till förordning. Dessa begrepp ska användas för att informera köparna om befintliga former för organiseringen av produktion, distribution eller utsläppande på marknaden som bidrar till åtminstone stabilitet och insyn i förbindelserna mellan jordbrukare och köpare i leveranskedjan, ett pris som de deltagande jordbrukarna anser vara skäligt för sina produkter, och kollektiva initiativ för att uppnå ett eller flera av FN:s mål för hållbar utveckling.

Begreppet ”kort leveranskedja” får endast användas, ensamt eller i kombination med andra begrepp, i märkningen, presentationen, reklamaterialet eller handelsdokumenten för en produkt från de sektorer som förtecknas i förslaget till förordning. Användningen av detta begrepp förutsätter att köparna informeras om befintliga former för organiseringen av produktion, distribution eller utsläppande på marknaden som säkerställer en direkt koppling mellan jordbrukaren och slutkonsumenten av produkten, eller en nära koppling och geografisk närhet mellan jordbrukaren och slutkonsumenten av produkten.

Kommissionen får enligt förslaget anta genomförandeakter för att specificera villkoren för begreppen med beaktande av relevanta internationella standarder. Vidare ges kommissionen befogenhet att anta delegerade akter för att ändra förslaget genom att lägga till begrepp som motsvarar begreppen ”rättvis” eller ”skälig”.

Kommissionen föreslår att leveranser inom sektorn för mjölk och mjölkprodukter, sockerbetssektorn och alla andra sektorer ska omfattas av ett skriftligt avtal, när medlemsstaterna enligt den gällande förordningen kan besluta om leveranserna ska omfattas av de skriftliga avtalen på dess territorium. Beträffande mjölk och mjölkprodukter ska dessutom avtal till skillnad från tidigare krävas inte bara för leveranser av obehandlad mjölk till ett bearbetningsföretag, utan också för alla leveranser av mjölkprodukter till en uppköpare, distributör eller detaljhandlare. För närvarande gäller leveranserna de leveranser som utförs av jordbrukare, enligt förslaget skulle de också omfatta leveranser av producentorganisationer och

sammanslutningar av producentorganisationer. Medlemsstaterna får besluta att ett avtal ska krävas även av andra än ovan nämnda aktörer.

När det gäller mjölk och mjölkprodukter samt andra sektorer är villkoren för avtalet i stort sett oförändrade och medlemsstaterna kan föreskriva vissa preciseringar. De skriftliga avtalen ska vidare inkludera bland annat det pris som ska betalas för leveransen, produkternas volym och avtalets giltighetstid. Priset kan antingen vara statiskt eller anges utifrån faktorer som är fastställda i avtalet. En nyhet i kommissionens förslag är att dessa faktorer alltid ska omfatta indikatorer som återger förändringar av marknadsförhållanden och produktionskostnader. En medlemsstat kan dock precis som tidigare fastställa indikatorer i enlighet med objektiva kriterier. Ett nytt förslag är dessutom att avtal för längre än sex månader även ska innehålla en översynsklausul som får utlösas av jordbrukare och producentorganisationer.

I kommissionens förslag föreslås också undantag där inget avtal behövs och situationer där en medlemsstat separat kan besluta att inget avtal behövs.

Enligt förslaget får kommissionen anta genomförandeakter som innehåller bestämmelser om åtgärder som krävs för en enhetlig tillämpning av avtalsvillkoren och avvikelser från dem samt om åtgärder som rör den information som medlemsstaterna ska ge om användning av det nationella handlingsutrymmet.

Kommissionen föreslår att medlemsstaterna ska införa en medlingsmekanism som behandlar de fall där en överenskommelse om att ingå ett sådant avtal som avses i artikeln, eller om översyn av ett sådant avtal, inte kan uppnås.

När det gäller köpevillkoren för sockerbeta preciserar kommissionen att leveransavtalen ska ingå skriftligen före leverans och för en bestämd kvantitet betor. Vidare anser kommissionen att leveransavtalen får avse flera år, men om avtalet gäller minst sex månader ska det innehålla en översynsklausul som kan utlösas av jordbrukaren, en producentorganisation eller en sammanslutning av producentorganisationer.

Kommissionen föreslår att en producentorganisation ska kunna verka inom en eller flera sektorer och en producentorganisation som bedriver ekologisk produktion inom en eller flera sektorer av ekologisk produktion. Producentorganisationen är sammansatt av producenter, bildas på initiativ av jordbrukarna och ska kontrolleras av jordbrukarmedlemmarna. Även en producentorganisation, inklusive ett kooperativ, som inte har officiell ställning som en producentorganisation får planera produktionen, optimera produktionskostnaderna, släppa ut produkter på marknaden och förhandla om avtal avseende leveransen av jordbruksprodukter för sina medlemmars räkning, för hela eller en del av deras totala produktion. En förutsättning är dock att denna organisation uppfyller de villkor för producentorganisationer och godkännande av sådana som anges i förordningen om en samlad marknadsordning.

Kommissionen lägger fram nya möjliga mål för producentorganisationerna för att de ska kunna uppnå sin målsättning. Dessa är att genomföra initiativ som främjar korta leveranskedjor eller användningen av frivilliga begrepp, till exempel begreppen rättvis och skälig.

Kommissionen föreslår vidare att stadgarna för en producentorganisation får fastställa en möjlighet för medlemmarna att ha direktkontakt med köparna förutsatt att sådan direktkontakt inte äventyrar producentorganisationens mål.

Vidare föreslår kommissionen som ett av de möjliga målen för branschorganisationerna att främja användningen av frivilliga begrepp, till exempel begreppen rättvis och skälig.

I samband med den senaste reformen av den gemensamma jordbrukspolitiken infördes en artikel om vertikala och horisontella initiativ som främjar hållbarhet. Enligt artikeln ska artikel 101.1 i EUF-fördraget inte tillämpas på avtal, beslut och samordnade förfaranden som antas av producenter av jordbruksprodukter som rör produktion av eller handel med jordbruksprodukter och som syftar till en högre hållbarhetsstandard än den som föreskrivs i unionsrätt eller nationell rätt, förutsatt att dessa avtal, beslut och samordnade förfaranden endast innebär begränsningar av konkurrensen som är nödvändiga för att uppnå den standarden. Kommissionen föreslår att hållbarhetsmål för social och ekonomisk hållbarhet fogas till förordningen. Dessa skulle vara att stödja den ekonomiska lönsamheten för småbruk som huvudsakligen använder sig av familjearbetskraft med en standardintäkt enligt definitionen i artikel 2.8 i rådets förordning (EG) nr 1217/2009 som inte får överstiga 100 000 euro, att attrahera och stödja unga producenter av jordbruksprodukter samt att förbättra arbetsförhållandena och säkerheten inom jordbruks- och bearbetningsverksamheten.

Kommissionen föreslår vidare att medel ur den så kallade jordbruksreserven, som är avsedd för krisåtgärder inom jordbruket i EU, vid allvarliga marknadsstörningar i fortsättningen också ska kunna användas för kollektiva åtgärder som vidtas av producentorganisationer, sammanslutningar och branschorganisationer, och som redan nu definieras i förordningen. Till dessa hör bland annat att återta produkter från marknaden, privat lagring samt förädling och bearbetning av produkter.

#### **Ändringar av förordningen om strategiska planer inom den gemensamma jordbrukspolitiken (EU) 2021/2115**

Kommissionen föreslår ett ökat ekonomiskt stöd från EU till producentorganisationer inom sektorn för frukt och grönsaker om medlemsstatens organisationsgrad inom sektorn är mindre än 10 procent, i vissa fall till unga och nya jordbrukare för deras jordbruk samt för utgifter som påverkas av ogynnsamma väderförhållanden, naturkatastrofer, växtsjukdomar eller skadedjursangrepp som ska fastställas av medlemsstaterna. I dessa fall skulle unionens förhöjda stöd vara högst 60–70 procent av de faktiska verkställda utgifterna.

Kommissionen föreslår att en medlemsstat från och med 2025 kan besluta att överföra högst 6 procent av sina anslag för direktstöd till stöd för andra producentorganisationers operativa program i stället för nuvarande 3 procent.

#### **Ändringar av den övergripande förordningen om den gemensamma jordbrukspolitiken (EU) 2021/2116**

Kommissionen föreslår att åtgärder enligt artikel 222 i förordning (EU) nr 1308/2013 ska läggas till de årliga åtgärderna i EGFJ:s jordbruksreserv. Enligt artikeln kan kommissionen anta genomförandeakter som innebär att artikel 101.1 i EUF-fördraget inte ska tillämpas i vissa situationer.

#### **Ikraftträdande och tillämpning**

Kommissionen föreslår att förordningen ska träda i kraft den tjugonde dagen efter det att den har offentliggjorts i Europeiska unionens officiella tidning. När det gäller frivilliga begrepp för kommersiella förfaranden ska förordningen tillämpas två år efter ikraftträdandet. I fråga om sektorn för mjölk och mjölkprodukter och andra sektorer som avses i förordningen, ska förordningen tillämpas 18 månader efter ikraftträdandet.

#### **4 Förslagets rättsliga grund och förhållande till proportionalitets- och**

## **subsidiaritetsprinciperna**

### **4.1 Rättslig grund**

Den rättsliga grunden för detta förslag är artikel 42 första stycket och artikel 43.2 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) eftersom i) förslaget innebär en ändring av förordning (EU) nr 1308/2013, förordning (EU) 2021/2115 och förordning (EU) 2021/2116, som alla grundar sig på artikel 43.2 i EUF-fördraget, och ii) förordning (EU) nr 1308/2013 också grundar sig på artikel 42 första stycket i EUF-fördraget och detta förslag även innehåller bestämmelser som reglerar icke-tillämpningen av konkurrensregler.

Förslagen behandlas i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet tillsammans med Europaparlamentet. I rådet fattas beslut med kvalificerad majoritet.

Statsrådet anser att den rättsliga grunden för förslaget är korrekt.

### **4.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen**

I EUF-fördraget föreskrivs att medlemsstaterna och EU administrerar den gemensamma jordbrukspolitiken i samarbete och att unionen tillämpar en gemensam jordbrukspolitik som har gemensamma mål och gemensamt genomförande. Förordningarna (EU) 2021/2115, 2021/2116 och 1308/2013 som ändras är en del av lagstiftningsramen för EU:s gemensamma jordbrukspolitik. Dessa förordningar kan endast ändras på EU-nivå.

Förslaget ändrar de nuvarande förordningarna endast till den del som det är absolut nödvändigt för att uppnå förordningens mål.

Statsrådet anser att förslagen är förenliga med proportionalitets- och subsidiaritetsprincipen.

## **5 Förslagets konsekvenser**

Kommissionen har inte genomfört någon konsekvensbedömning av förslaget. Kommissionen motiverar detta med att förslaget är brådskande.

### **Konsekvenser för aktörer**

Ändringar i förordning (EU) nr 1308/2013 om upprättande av en samlad marknadsordning för jordbruksprodukter

Kommissionen föreslår nya frivilliga begrepp för kommersiella förfaranden. Förslaget skulle göra användningen av dessa begrepp tydligare för aktörerna i Finland, men det är svårt att uppnå helt entydiga definitioner av till exempel vad som utgör en kort leveranskedja.

Kommissionen föreslår att alla leveranser av mjölk och mjölkprodukter inom sektorn för mjölk och mjölkprodukter ska omfattas av ett skriftligt avtal. Samma förslag gäller även andra sektorer som definieras i förordningen. Detta förändrar inte situationen väsentligt i Finland, eftersom ett skriftligt avtal redan nu förutsätts i enlighet med 3 § i livsmedelsmarknadslagen. I livsmedelsmarknadslagen fastställs också påföljder vid underlåtenhet att iaktta kraven samt möjligheten att avvika från kravet på basis av en skriftlig anmälan från producenten.

Enligt förslaget ska avtalet bland annat innehålla avtalets giltighetstid, som får vara begränsad eller obegränsad och innehålla en uppsägningsklausul.

Vidare föreslås att avtal som är längre än sex månader ska innehålla en översynsklausul som får utlösas av jordbrukaren och producentorganisationerna. I skälet till förslaget nämns att avtal med en löptid på mer än sex månader bör innehålla en översynsklausul som gör det möjligt för jordbrukare, producentorganisationer eller sammanslutningar av producentorganisationer att begära en översyn av avtalet, särskilt i situationer där priset inte längre täcker produktionskostnaderna, och att säga upp avtalet om en sådan begäran avslås. Ändringen kan stärka jordbrukarnas och producentorganisationernas ställning i livsmedelskedjan. Denna ändring kan påverka avtalsförhållandena även i andra delar av kedjan när den träder i kraft. Till exempel inom spannmålshandeln ingås avtal långt efter att avtalet ingåtts, och att öppna ett avtal mitt under avtalsperioden kan störa marknadens funktion. Även inom handeln med andra jordbruksprodukter ingås långa avtal.

Med tanke på företagen inom livsmedelsindustrin kan frigörelsen från avtalen öka oförutsägbarheten i livsmedelsföretagens verksamhetsmiljö, om jordbrukaren vid en priskonflikt ensidigt kan frigöra sig från avtalet.

Enligt förslaget ska medlemsstaterna införa en medlingsmekanism som behandlar de fall där en överenskommelse om att ingå ett avtal, eller om översyn av ett sådant avtal, inte kan uppnås. Förslaget skapar ett tydligt tillvägagångssätt för oklara avtalsituationer. När det gäller sockerbeter (bilaga X) har ingen sådan medlingsmekanism föreslagits.

Förslaget om att en producentorganisation ska ha möjlighet att i fortsättningen verka inom en eller flera jordbrukssektorer gör det möjligt att i fortsättningen grunda producentorganisationer inom flera olika sektorer. I dagens läge kan en producentorganisation verka endast inom en sektor. Enligt förslaget är detta möjligt även för producentorganisationer som bedriver ekologisk produktion. Förslaget ger nya möjligheter i Finland och ökar flexibiliteten för producentorganisationerna att ordna sin verksamhet.

Kommissionen föreslår att en producentorganisation, inklusive ett kooperativ, utan godkännande får planera produktionen, optimera produktionskostnaderna, släppa ut produkter på marknaden och förhandla om avtal avseende leveransen av jordbruksprodukter för sina medlemmars räkning, för hela eller en del av deras totala produktion. En förutsättning är att denna organisation uppfyller villkoren för producentorganisationer och godkännande av sådana. Detta underlättar samarbetet mellan organisationernas medlemmar, men svarar inte på frågan vem som i detta fall ska säkerställa villkoren för producentorganisationen och godkännandet av den.

Kommissionen lägger fram ett nytt möjligt mål för producentorganisationerna för att de ska kunna uppnå sin målsättning. Målet är att genomföra sådana initiativ som främjar korta leveranskedjor eller användningen av frivilliga begrepp, till exempel begreppen rättvis och skälig. Detta ger även producentorganisationerna i Finland fler valmöjligheter när de väljer sina mål.

Kommissionen föreslår vidare att stadgarna för en producentorganisation får fastställa en möjlighet för medlemmarna att ha direktkontakt med köparna förutsatt att sådan direktkontakt inte äventyrar producentorganisationens mål. Detta ökar valfriheten för producentorganisationerna och deras medlemmar.

Kommissionen föreslår som ett av de möjliga målen för branschorganisationerna att främja användningen av frivilliga begrepp, till exempel begreppen rättvis och skälig. Detta ger branschorganisationerna fler valmöjligheter när de väljer sina mål. I Finland finns för närvarande inga branschorganisationer.

Kommissionens förslag om att lägga till nya hållbarhetsmål i jordbruksproducenternas hållbarhetsavtal kan anses vara bra särskilt för små jordbruk och unga jordbruksproducenter. Det finns dock ännu ingen erfarenhet av att främja vertikala eller horisontella initiativ som främjar hållbarhet.

Kommissionens förslag om att utvidga användningen av jordbruksreserven till krishanteringsåtgärder för producentorganisationerna skulle öka flexibiliteten i hanteringen av krissituationer även i Finland.

Kommissionens preciseringar av köpevillkoren för sockerbeta skulle inte förändra situationen nämnvärt för Finlands del, eftersom avtalen i Finland redan nu ingås skriftligt och gäller odlingsåret.

### **Ändringar av förordningen om strategiska planer inom den gemensamma jordbrukspolitiken (EU) 2021/2115**

De ändringar som kommissionen föreslår ger i vissa fall unga och nya jordbrukare i producentorganisationer inom sektorn för frukt och grönsaker möjlighet till ökat ekonomiskt stöd från EU.

Ändringarna ger också producentorganisationerna inom sektorn för frukt och grönsaker i Finland möjlighet till förhöjt ekonomiskt stöd från EU om de påverkas av ogynnsamma väderförhållanden, naturkatastrofer, växtsjukdomar eller skadedjursangrepp.

Den ändring kommissionen föreslår ger även medlemsstaterna möjlighet att från och med 2025 överföra högst 6 procent av sina anslag för direktstöd till stöd för andra producentorganisationers operativa program. I dagens läge är det möjligt att överföra högst 3 procent.

### **Ändringar av den övergripande förordningen om den gemensamma jordbrukspolitiken (EU) 2021/2116**

Förslaget har inga direkta konsekvenser för aktörerna. Det handlar i hög grad om en teknisk ändring som gör det möjligt för kommissionen att anta genomförandeförordningar under perioder av allvarig obalans på marknaden och att i samband med det använda den årliga jordbruksreserven från EGFJ.

### **Konsekvenser för förvaltningen**

Verkställandet av de föreslagna ändringarna förutsätter inte att Finlands CAP-plan ändras.

### **Ändringar i förordning (EU) nr 1308/2013 om upprättande av en samlad marknadsordning för jordbruksprodukter**

Inrättandet av den medlingsmekanism som nämns i förslaget skulle medföra kostnader för förvaltningen.

Av förslaget framgår inte vem som ska verifiera villkoren för godkännande av producentorganisationer som inte har en officiell ställning som producentorganisation.

### **Ändringar av förordningen om strategiska planer inom den gemensamma jordbrukspolitiken (EU) 2021/2115**

Förslaget har inga konsekvenser för förvaltningen.

## **Ändringar av den övergripande förordningen om den gemensamma jordbrukspolitiken (EU) 2021/2116**

Förslaget har inga konsekvenser för förvaltningen.

### **Ekonomiska konsekvenser**

Ändringarna påverkar inte riktlinjerna för finansieringen i Finlands CAP-plan, men om Finland så beslutar kan det påverka den interna allokeringen.

Enligt kommissionen har förslaget inga kvantifierbara budgetkonsekvenser på EU-nivå.

Förvaltningens kostnader kan öka i och med kravet på att inrätta en medlingsmekanism.

Kostnaderna som ändringarna enligt förslaget medför täcks inom ramen för anslagen och antalet årsverken enligt planerna för de offentliga finanserna och statsbudgetarna. Beslut om eventuella tilläggsresurser fattas vid behov i vanlig ordning i beslutsprocesserna för planerna för de offentliga finanserna och statsbudgetarna.

### **Lagstiftningsmässiga konsekvenser**

De föreslagna ändringarna kan medföra vissa ändringar i livsmedelsmarknadslagen (1121/2018) eller lagen om en marknadsordning för jordbruksprodukter (999/2012) och eventuella förordningar som statsrådet utfärdat med stöd av dem. Till exempel bör man nationellt fastställa en behörig myndighet för medlingsmekanismen.

### **Konsekvenser för miljön**

Förslaget har inga synliga konsekvenser för miljön.

## **6 Förslagets förhållande till grundlagen samt till de grundläggande och mänskliga rättigheterna**

I förslaget föreslås vissa krav på formbundna avtal. Dessa bestämmelser kan vara av betydelse med tanke på egendomsskyddet enligt 15 § 1 mom. och näringsfriheten enligt 18 § i grundlagen. Syftet med kraven på formbundenhet är att skydda den svagare avtalsparten. Således bedöms den föreslagna regleringen ha ett sådant godtagbart mål som grundlagsutskottet förutsätter. Enligt statsrådets bedömning har den föreslagna regleringen ingen särskild betydelse för Finlands grundlag och den begränsar inte tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna eller de mänskliga rättigheterna.

## **7 Ålands behörighet**

I Finland är lagstiftningsmakten i fråga om stödsystem för jordbruket och utveckling av landsbygden delad mellan riket och landskapet Åland. Enligt 27 § 15 punkten i självstyrelselagen för Åland (1141/1991) har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om bland annat stödsystem och marknadsåtgärder som finansieras helt av Europeiska unionen från EGFJ. Enligt 18 § 15 punkten i självstyrelselagen för Åland har Åland däremot lagstiftningsbehörighet i fråga om stödsystem som gäller utveckling av landsbygden, dvs. system som delfinansieras från landsbygdsfonden. Således hör förslaget till rikets lagstiftningsbehörighet.

## **8 Behandling av förslaget i Europeiska unionens institutioner och de övriga medlemsstaternas ståndpunkter**

Förslaget behandlas i jordbruks- och fiskerådet och i särskilda jordbrukskommittén som är underställd det. Ordförandelandet Polen strävar efter en allmän riktlinje i rådet i frågan under sitt ordförandeskap.

Det finns ännu ingen information om behandlingen i Europaparlamentet. Sannolikt kommer detta att tas upp i utskottet för jordbruk och landsbygds utveckling.

## **9 Nationell behandling av förslaget**

Förslaget till förordning presenterades vid möten i sektionen för jordbruk och livsmedel (EU18) den 19 december 2024 och den 21 januari 2025. Statsrådets skrivelse har beretts vid jord- och skogsbruksministeriet. Utkastet till U-skrivelse behandlades (EU18) i ett skriftligt förfarande den 22–24 januari 2025.

## **10 Statsrådets ståndpunkt**

Statsrådet anser det vara viktigt att primärproducentens avtalsmässiga ställning och balansen i hela livsmedelskedjan utvecklas i en mer rättvis riktning. Statsrådet välkomnar därför kommissionens förslag till förordningsändringar för att förbättra jordbrukarens ställning.

Utifrån en helhetsbedömning anser statsrådet att de förordningsändringar som föreslås av kommissionen kan godkännas av statsrådet. Statsrådet anser dock att ändringarna bör verkställas på ett administrativt lätt sätt och att verkställandet i hög grad bör basera sig på befintliga strukturer.

Statsrådet understöder att kommissionen föreslår nya frivilliga begrepp för kommersiella förfaranden, men konstaterar att det kan vara utmanande att tolka dessa begrepp och övervaka användningen av dem. Under den fortsatta behandlingen vore det bra att få mer information av kommissionen om hur övervakningen av en enhetlig användning av frivilliga begrepp genomförs. Statsrådet anser också att man under den fortsatta behandlingen bör sträva efter att precisera villkoren för användningen av frivilliga termer så att de är så entydiga som möjligt.

Statsrådet anser principiellt att det är möjligt att understöda kommissionens förslag om att leveranser av produkter från flera sektorer i regel ska täckas genom ett skriftligt avtal och att avtal med en löptid på mer än sex månader ska innehålla en översynsklausul som jordbrukare och producentorganisationer kan åberopa. Formuleringen av artikeln i fråga bör dock preciseras så att den bättre motsvarar texten i förordningens ingress. Statsrådet konstaterar dock att man bör undersöka närmare om förslaget till förordning vid behov skulle ge jordbrukaren möjlighet att avvika från en skyldighet i det skriftliga avtalet, om jordbrukaren så önskar. Statsrådet konstaterar vidare att man bör undersöka om köparen kan åläggas att vara initiativtagare till det skriftliga avtalet. Statsrådet konstaterar också att bestämmelserna om avtalsvillkoren behöver preciseras.

Statsrådet anser också att det är bra att medlemsstaterna ska införa en medlingsmekanism som behandlar de fall där en överenskommelse om att ingå ett avtal, eller om översyn av ett sådant avtal, inte kan uppnås.

Statsrådet anser att det är bra med den ändring som kommissionen föreslår om att en producentorganisation ska kunna verka inom en eller flera sektorer och en

producentorganisation som bedriver ekologisk produktion inom en eller flera sektorer av ekologisk produktion.

Statsrådet anser att den av kommissionen föreslagna ändringen om att en producentorganisation, såsom ett kooperativ, som inte har officiell ställning som en producentorganisation får planera produktionen, optimera produktionskostnaderna, släppa ut produkter på marknaden och förhandla om avtal avseende leveransen av jordbruksprodukter för sina medlemmars räkning skulle underlätta samarbetet mellan organisationernas medlemmar. Statsrådet observerar att den föreslagna ändringen inte beaktar den instans som ansvarar för att säkerställa förutsättningarna för producentorganisationen och dess godkännande eller förfarandet för detta. Statsrådet anser att detta bör förtydligas under den fortsatta behandlingen.

Statsrådet stöder kommissionens förslag om nya mål som ska ställas upp för producentorganisationerna och branschorganisationerna för att de ska kunna uppnå sina målsättningar.

Statsrådet anser att det är bra att kommissionen föreslår att stadgarna för en producentorganisation får fastställa en möjlighet för medlemmarna att ha direktkontakt med köparna förutsatt att sådan direktkontakt inte äventyrar producentorganisationens mål.

Statsrådet stöder förslaget att lägga till nya mål för social och ekonomisk hållbarhet i artikeln om jordbruksproducenternas hållbarhetsavtal.

Statsrådet anser också att kommissionens förslag om precisering av köpevillkoren för sockerbeta är godtagbart.

Statsrådet understöder kommissionens förslag till förhöjt ekonomiskt stöd till unga och nya jordbrukare i producentorganisationer inom sektorn för frukt och grönsaker i fråga om deras gårdsutgifter samt för utgifter som påverkas av ogynnsamma väderförhållanden, naturkatastrofer, växtsjukdomar eller skadedjursangrepp som ska fastställas av medlemsstaterna.

Statsrådet anser att kommissionens förslag om att en medlemsstat ska kunna besluta att överföra högst 6 procent av sina anslag för direktstöd från och med 2025 till stöd för verksamhetsprogram för producentorganisationer inom andra sektorer ger medlemsstaten fler möjligheter att besluta om allokeringen av stöden.

Statsrådet understöder möjligheten att införa en reserv för jordbrukssektorn vid finansieringen av vissa gemensamma åtgärder som vidtas av de producenter och sammanslutningar av producenter som avses i artikel 222 i marknadsordningsförordningen och som syftar till att stabilisera situationer som orsakas av marknadsstörningar. Statsrådet påpekar dock att reservens totala belopp inom jordbrukssektorn (450 miljoner per år) begränsar reservens faktiska effekt på hanteringen av olika kriser som drabbar jordbruksproducenterna.